

מחודדים

ת"ר ושנתם שיהיו דברי תורה מחודדים בפ"ך (קידושין 5).

מערכת: 073-249-0403

sikumhadaf12@gmail.com

לע"נ

הגה"ח ר' פינחס רוזנבוים זצ"ל

בהרה"ח ר' בנימין ביינוש זצ"ל

גליון
211

דבר המערכת

שהחיינו !!

ביום השלישי בחודש הראשון בעשור לחודש נתייצב יחד תחת ההר הבווער באש, נסתופף למרגלות ידידות הר ירדה עליו שכניה באש, נשתלב בשרשרת דורות מסירות התורה, ונברך בשמחה ורעדה:

שהחיינו !!

שהחיינו ששמת חלקינו מיושבי בית המדרש, שהחיינו והגיענו לרגע "הדרך עלך מסכת פסחים"! למאה ועשרים יום, למאה ועשרים דפי גמרא שנקנה בעמל ויגיעה, שלא תתנשי מינן שמעתתא דפסחים ולא נתנשי מינה,

שהחיינו !!

בשמועה זו קמנו עתה מן הספר, בהכרזת ההדרן: בסוגיא דשהחיינו !!

"איבעיא להו ... או אבי הבן מברך דקעביד מצוה" - מצוה הבאה מ'זמן' ל'זמן', מצוה הבאה לו לאדם ...

שהחיינו !!

ריבי רבבות בית ישראל יעמדו בשמחה בהשלמת ההדרן, אולם יחד עימם יסתופפו אלפי עמלי תורה, ו"לא תתנשי מינן ולא נתנשי מינך" בוא תבוא ברינה באמת, כאשר איתם הם 'נושאים את אלומותיהם' - מאה ועשרים דפי גמרא סדורים ומחודדים - בהירים בתמצית, משך זמן של עמילות בתורה במאה ועשרים יום רצוף ב'לא נתנשי מינה', ועתה מתפרץ מאליו רינה של תורה בהבטחת ש'לא נתנשי מינך'.

מאה ועשרים יום רצופים מתוך לימוד התורה באה מ'זמן ל'זמן' ---

מיום ב' פרשת ויצא - ז' כסליו, וימי כסליו, הדלקת נרות חנוכה, הלל, על הניסים, סעודות מצוה שירות ותשבחות, שבת חנוכה, זאת חנוכה, עשרה בטבת, ימי השובבי"ם, מוטציה - סגר, הילדים בבית, חודש אדר, תחפושות ומסיבות. קריאת המגילה ומשלוח מנות ומתנות לאביונים ומשתה ושמחה, פורים המשולש, עד התחלת הניקון לפסח

כולם שוים המה כאחת !!

'בין מקום שמכניסין בו חמץ', 'ר' חנינא סגן הכהנים', 'חמץ נוקשה', ו'ינטו צללי ערב', 'הרכין שבגדי הרך' 'ביחיד, בטהרה ובמועט' ועד 'אבי הבן מברך' ---

שהחיינו !!

"ומשום זה היה נראה לברך 'שהשמחה במעונו' בסיום מסכת דאין לך שמחה יותר לפני הקדוש ברוך הוא אלא שמחה ורינה של תורה... (ים של שלמה, בבא קמא סימן ל"ז, ועין שם להלכה)

גומרים אנו עולם מלא של יסוד האמונה - מצות זכירת ואמונת יציאת מצרים. 'נשמת' חובת הנחלת של אמונת ישראל בצווי והגדת לבנך ... בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים', נטמן ושזור במסכת זו ובפרט שזה ענינא דיומא הוא סימן ללימוד התורה לשמה כדאיתא בקדמונים.

זכירת יציאת מצרים שכתוב בתורת אלוקים באש שחורה על גבי לבנה חמישים אזכרות - יסוד היסודות לאמונת ישראל - אחוז ושזור בידינו בסוד תורה שבעל פה, בין מאה ועשרים ימי ודפי גמרא.

וכולהו זמני חמישין אינון ולא יתיר ... ובגין כך חמשין זמנין אדכר יציאת מצרים באורייתא... (זוהר הקדוש פרשת יתרו פג:)

מאה ועשרים יום מ'ספר תולדות אדם' אגודים ואחודים בידינו, בחידוד, בשינון, בעמל ויגיעה ...

חלב ודם ניגר על עמודי ההדר של 'וילנא' ועוז והדר... מול הסטנדר ביני עמודי דגרסי, באישון לילה במלחמה מול צו החומר המתחנן לחבלי שינה, עם מהדורת 'ובלכתך בדרך' אי שם בעיקול הדרך בין קולות ותשואות של שכנים לדרך, לצד זאטוטים בגן השעשועים המחכים לעוד תרועה של אבא מתי שיוצאים מהמגלשה המסולסלת...

לב ונפש שנמסך בעמל כחשיכה כאורה, לדעת את השם ולחקוק בחותם הנפש את תורתו עדי עד.

ובלחישת של ליבא לפומא... אפשר שעכשיו השלמנו את כל מסכת פסחים מתחילתה ועד סופה... בהוספת שינון וחידוד בשבילנו בשביל ציווי נותן התורה 'שיהיו דברי תורה מחודדים בפ"ך' 'ובחרדת פן תשכח' הלא דבר הוא זה !!!

ובכן ביום ציווי התורה משכו וקחו לכם נסיים מסכת פסחים ונתחיל מסכת שקלים

יהי רצון כשם שעזרתי לסיים מסכת פסחים כך תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם !!!

גמל יאמר דא דא. ויש לחש המובא בש"ס כדי למשוך את הספינה לתוך הנהר.

דברים הקשים לצרעת - הישן על העור קודם שנגמר עיבודו, האוכל דג הנקרא 'שיבוטא' בימי ניסן, האוכל שיורי כסא דהרסנא, הרגיל לשפוך מים חמים יותר מדאי על בשרו, הדורך על קליפי ביצים, הלוּבש חלוק שהיו בו כינים לבנים, כשעדיין לא עברו שמונה ימים לאחר כיבוסו.

דרבן של החתולים לאכול את הנחשים, ולפיכך יש אומרים שלא להיכנס בלי מנעלים בבית שיש בו חתול, מפני עצמות קטנות של נחשים שאכל החתול, ויש אומרים שלא יכנס בחושך בבית שאין בו חתול שמא יש שם נחש.

שלשה דברים ציוה רבי ישמעאל בן רבי יוסי את רבי: א. שלא יהא לו דין נגד שלש אנשים, שיכולים לרמות שאחד יהיה בעל דינו, והשנים יעשו עצמם כעדים להעיד כנגדו לתבוע ממנו שלא כדין. ב. שלא לעמוד על המקח בשעה שאין לו דמים, שמפסיד את המוכר שעל ידי זה לא יקחנו אחר. ג. שלא יזקק בלילה ראשונה שטבלה אשתו (בזמן שלא החמירו על עצמם לשבת

שבעה נקיים, והחזק מעינה פתוח היום).

שלשה דברים ציוה רבי יוסי בר יהודה את רבי: א. שלא יצא יחידי בלילה מפני המזיקים, (ומתחילה היו מצויים כל לילה, ולאחר מכן גזר עליהם רבי חנינא בן דוסא שלא יעברו רק בלילי רביעי ובלילי שבת, ולאחר מכן גזר עליהם אביו שלא יכנסו לישוב כלל, אלא בשבילי הכרמים, וכשסוסייהם בורחים נכנסים לתוך הישוב). ב. שלא יעמוד בפני הנר ערום. ג. שלא יכנס למרחץ חדש עד י"ב חודש, שמא יפחת, וליפול לחלל שתחתיו שהוא מלא מים.

נכפה העומד בפני הנר ערום, **בנים נכפים** המשמש מיטתו לאור הנר, ועל מיטה שהתינוק ישן בה - אם אינו בן שנה, וישן לצד ראשו, אם אינו מניח ידיו עליו.

דף קי"ג . יום א' פרשת ויקרא - ר"ח ניסן תשפ"א

דף קי"ג - עמוד א'

אמר ליה רב:

לרב יוסי - שלא ידור בעיר שאין בה סוס וכלב ששומרים מפני הגנבים, ולא ידור בעיר שראשה הוא רופא, ולא ישא שתי נשים, שלא תתייעצנה עליו לרעה, ואם נשא שתיים ישא עוד אחת שתגלה לו עצותיהן לרעה.

לרב כהנא - הפוך נבילה ואל תהפוך בדברים (שלא ירבה בדברים, שמתוך כך בא לניבול פה. מהרש"א), השכר עצמו להפשיט עורות של נבילות ואל תאמר 'חשוב אני', כשתצא לדרך אפילו למקום קרוב קח מזונותיך עמך, ואפילו בזמן שהמזונות בזול.

לחייא בנו - אל תרגיל גופך לסמי הרפואה - בזמן שאפשר ברפואה אחרת, שתפסיד מעותיך. ואל תפסע פסיעה גסה שנוטלת מאור העיניים. ואל תעקור שן משום חולי - שסופה להתרפא. ואל תתקוטט עם נכרי.

לרב אייבו בנו - (אחר שטרח ללמדו תורה ולא הצליח, ורצה ללמדו מילי דעלמא), כשתבוא מן הדרך עם סחורה למכור, תמכור מיד בעוד שהחול על געליך, כדי שתחזור ותקנה ותמכור. כל מה שתמכור אם יתייקר אתה יכול להתחרט על שמהרת למכור, חוץ מיין, שמא אם לא היית מוכר היה מחמיץ. כשתמכור - קבל קודם המעות ואחר כך תיתן הסחורה לקונה. מוטב שתלך למקום קרוב להשתכר דבר מועט מלהשתכר הרבה במקום רחוק. אם יש לך תמרים, עד ג' סאה תמהר לעשות ממנו שיכר לפני שתאכלם ותפסיד.

שלשה אינן מתקנאים בהם - נכרי קטן, נחש קטן, תלמיד קטן, שעתידיים לגדול וינקמו בו.

העושה שכר נקרא סודנא, מלשון סוד נאה, שעצה טובה הוא להתעשר על ידו, ויכול לעשות מזה חסד וצדקה לעניים, ועל ידי העסק בשכר התעשרו רב פפא ורב חסדא.

אם לא נטל ידיו לאחר שאכל שחלים - מפחד שלשים יום, לאחר הקזת דם מן הכתפיים - מפחד שבעה ימים, לאחר שהסתפר - מפחד שלשה ימים, לאחר שנטל ציפורניים - מפחד יום אחד, ואינו יודע ממה מפחד.

הרגיל להניח את ידיו על השפתיים סמוך לנחיריו, דרך הוא להעלות עליו פחד רוח רעה. ואם רגיל להניח על מצחו, דרך הוא להביא עליו שינה.

אוכלים ומשקים ששהו תחת המטה, אפילו אם מחופים בכלי ברזל רוח רעה שורה עליהם.

לא ישתה מים בחושך בלילי רביעיות ובלילי שבתות, ואם שתה דמו בראשו, מפני סכנת רוח רעה. ואם הוא צמא יאמר שבעה קולות שאמר דוד המלך על המים, ואם לא, יאמר את הלחש המובא בש"ס, ואם לא, אם יש אחר עימו יעורר אותו משנתו ויאמר לו פלוני בן פלונית צמא למים, ואם לא, יקרקש עם המכסה על החבית ולאחר מכן ישתה, ואם לא, ישליך בה דבר וישתה.

לא ישתה מים מנהרות ואגמים בלילה מפני סכנת סנוורים, ואם שתה דמו בראשו. ואם הוא צמא, אם יש אחר עמו יאמר לו פלוני בן פלונית צמא למים, ואם אין עמו אחר - יאמר לעצמו הלחש המובא בש"ס.

רבי עקיבא סובר 'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות', אבל יהא עז כנמר להתחזק במצוות יותר מיכולתו, לעשות רצון אבינו שבשמים, ויצמצם משלו לעשות לכל הפחות דבר מועט כגון דגים קטנים. ובארבע כוסות חייב ליטול אפילו מן התמחוי, משום פרסומי ניסא.

שבעה דברים ציוה רבי עקיבא לבנו רבי יהושע בן קרחא: א. שלא ילמד במקום שבני העיר עוברים ושבים. ב. שלא ידור בעיר שראשה תלמידי חכמים, שטרודים בלימודם ולא בצרכי העיר. ג. שלא יכנס לביתו פתאום, שמא עושים דבר צניעות, וכל שכן לבית חביריו. ד. שלא ימנע מנעלים מרגלו, שגנאי הוא לתלמיד חכם שילך יחף. ה. שישכים לאכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצינה. ו. שיעשה שבתו חול ולא יצטרך לבריות. ז. שיעשה שותפות עם אדם שמצליח, ולדברי רב שמואל בר יצחק גם משא ומתן יעשה עמו.

חמשה דברים ציוה רבי עקיבא לרבי שמעון בן יוחי כשהיה חבוש בבית האסורים: א. אם אתה רוצה לומר דבר שישמע לבריות ויקבלו ממך, למוד בפני רב ואמור שמועות משמו. ב. כשאתה מתחיל ללמד לבנך, תלמדוהו בספר מוגה. ג. אל תישא אלמנה או גרושה בחיי בעלה. ד. אם תרצה לעשות מצוה וגם להשתכר, תלוה כסף לחבריך לאכול פירות קרקעו וכנגד זה תנכה לו דבר מועט מדמי החוב. ה. אם תרצה לעשות מצוה והגוף יהיה טהור, תישא אשה ותוליד בנים.

דף קי"ב - עמוד ב'

ארבעה דברים ציוה רבינו הקדוש את בניו: א. שלא ידורו במקום לצים. ב. שלא לשבת על מיטת ארמית, והיינו שלא לישן בלי קריאת שמע, ויש אומרים שלא לשאת גיורת, ויש אומרים שלא לשבת על מיטת ארמית ממש, משום מעשה שהיה אצל רב פפא בארמית שהרגה בנה והניחה שם, והושיבה את רב פפא על המיטה, וחשדוהו שהרג את בנה והוצרך לברוח. ג. שלא יבריחו את המכס, שמא יקחו מהם את כל אשר להם. ד. שלא לעמוד בפני שור שחור בשעה שעולה מן האגם בימי ניסן, שהצמחים עולים וגס לבו בהם ונוגח.

מרחיקים משור תם חמשים אמה, משור מועד כמלא עיניו, ואפילו בשעה שהוא טרוד באכילתו **להבריח** שור יאמר הן הן, להבריח אריה יאמר זה זה, להבריח

היושבת על דם טוהר, כשכלו ימי הטוהר, אסורה לבעלה בלילה הראשון (ליל ארבעים ואחת לזכר וליל שמונים ואחת לנקיבה), שמא תראה ותשמש, הואיל ורגילה שהיא רואה ומשמשת. איסי בן עקביא הוא - יוסף איש הוצל, יוסף הבבלי, איסי בן גור אריה, איסי בן יהודה, איסי בן גמליאל, איסי בן מהללאל. רבי יצחק בן טבלא הוא - רבי יצחק בן חקלא, רבי יצחק בן אלעא.

דף קי"ד. יום ב' פרשת ויקרא - ב' ניסן תשפ"א

דף קי"ד - עמוד א'

סתם רבי יצחק הנזכר בשמעתא הוא רבי יצחק בר אחא, וסימנך 'שמעו' - לשון שמעתא - נא אחיי - לשון ר' אחא. סתם רבי יצחק הנזכר באגדתא הוא רבי יצחק בן פנחס. אכול בצל או ירקות ותשב בצל ביתך, ואל תצטרך למכור ביתך.

משנה. ברכת היין וקידוש היום - לבית שמאי מברך על היום ואחר כך על היין, מפני שהיום גורם ליין שיבוא קודם הסעודה, ועוד שהיום נתקדש קודם שנתחייב לקדש על היין. לבית הלל מברך על היין ואחר כך על היום, שהיין גורם לקידוש שתיאמר, שאם אין לו יין אינו מקדש, ועוד שברכת היין תדירה ותדיר קודם. והלכה כבית הלל. ואפילו לסובר שבעלמא אין משגיחין בבית קול שהלכה כבית הלל, מודה כאן.

משנה. בליל פסח מביאים לפניו ירק לאחר הקידוש קודם הסעודה, ומטבילו ואוכלו כדי שיכיר התינוק וישאל, לפי שאין בני אדם רגילים לאכול ירק קודם סעודה.

דף קי"ד - עמוד ב'

נחלקו תנאים אם מצוות צריכות כוונה.

לא היה לו שאר ירקות חוץ מחזרת, מטבל חזרת פעם אחת לפני הסעודה, ופעם נוספת לאחר אכילת מצה לשם מצות מרור. והטעם שלא די בטיבול אחד - לסוברים מצוות צריכות כוונה לפי שחוששים שלא נתכוון בטיבול ראשון לשם מצות מרור, שזמן אכילת מרור הוא רק לאחר אכילת מצה, ולסוברים מצוות אין צריכות כוונה, אף על פי שכבר יצא ידי חובת מרור בטיבול ראשון, צריך לעשות עוד טיבול כדי שישאלו התינוקות. אכל מרור של דמאי יצא, שמאכילים את העניים דמאי, ואם הוא רוצה יכול להפקיר נכסיו ונעשה עני.

אכל חצי זית מרור, ולאחר מכן אכל עוד חצי זית, אם לא שהה בין אכילה לאכילה יותר מכדי אכילת פרס - יצא.

מביאים לפניו שני תבשילים - אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגת ארבעה עשר הבאה עם הפסח.

שני תבשילים - לרב הונא די בתרד ואורז ואין צריך דווקא מיני בשר, ורבא נהג להביא דווקא שני תבשילים אלו שיצאו מפי רב הונא, בשביל חיבתו להראות שהלכה כמותו. לחזקיה אפילו דג וביצה שעליו, אף על פי שנראה כתבשיל אחד, לרב יוסף צריך שני מיני בשר, צלי כנגד פסח ומבושל כנגד חגיגה. לשיטת רבינא אפילו חתיכת בשר ומרק שנתבשלה בו.

דף קט"ז. יום ג' פרשת ויקרא - ג' ניסן תשפ"א

דף קט"ז - עמוד א'

אם יש לו שאר ירקות לאכילת כרפס, יברך על הירק בורא פרי האדמה, ויפטור את המרור מברכת בורא פרי האדמה, ואחר כך יברך על החזרת על אכילת מרור.

אם אין לו שאר ירקות חוץ מחזרת, לרב הונא מברך עליה בטיבול ראשון בורא פרי האדמה, ולאחר אכילת מצה מברך עליה על אכילת מרור, ולא יצא ידי חובת מרור בפעם הראשונה לפי שלא נתכוון לכך. לרב חסדא מברך בטיבול ראשון בורא פרי האדמה ועל אכילת מרור, ולאחר אכילת מצה אוכלה בלא ברכה כדי לעשות שני טיבולים, וכן הלכה. ורב אחא בריה דרבא היה מחזר אחר שאר ירקות לטיבול הראשון, כדי להוציא את עצמו מן המחלוקת.

מעות שצריך לכתוב שטר עליהם, כגון מלוה ואמנה, יש טורח בגבייתם, וכל מכירה בהקפה ספק אם יפרע, ואם יפרע מעות רעות הם, שיפרעו כל פעם בתשלומים קטנים.

שלושה דברים אמר ר' יוחנן משום אנשי ירושלים: א. צא למלחמה באחרונה, שאם תצטרך לנוס תכנס ראשונה. ב. עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות. ג. השתדל להשתתף ולעשות מסחר עם מי שהשעה משחקת לו.

שלושה דברים אמר רבי יהושע בן לוי משום אנשי ירושלים:

א. אל תהי רגיל לעשות דברך במקום מגולה (משום מעשה דוד וכת שבע). ב. בתך בגרה תינשא אותה במהרה, ואפילו אם אין לך להשיאה אלא את עבדך, שחררו והשיאו לה. ג. הוי זהיר באשתך מחתנה הראשון, משום חשש ערווה, ומשום בזבוז ממונך.

שלושה מנוחלי עולם הבא: א. הדר בארץ ישראל. ב. המגדל בניו לתלמוד תורה. ג. המשייר יין מקידוש להבדלה, והיינו שאם יש לו מעט יין מונע עצמו מלשתות כולו ומשייר להבדלה. שלושה הקדוש ברוך הוא מכריז עליהם בכל יום: א. על פנוי הדר בכרך ואינו חוטא (יש אומרים דווקא כשיש לו נסיון גדול, כגון סנדלר בשוק של זונות, ונזהר מלהסתכל עליהם). ב. על עני המחזיר אבידה לבעלה. ג. על עשיר המעשר בצנעה.

דף קי"ג - עמוד ב'

שלושה הקדוש ברוך הוא אוהבים: א. מי שאינו כועס. ב. מי שאינו משתכר. ג. מי שאינו עומד על מידותיו.

שלושה הקדוש ברוך הוא שונאים: א. המדבר אחד בפה ואחד בלב. ב. היודע עדות לחבירו ואינו מעיד לו. ג. הרואה דבר ערווה בחבירו ומעיד בו יחידי, שכיון שלא יאמינו בית דין לעד אחד הרי הוא מוציא עליו שם רע. אבל מותר לו לשנוא אותו, כיון שהוא יודע בוודאי שהוא רשע, ויש אומרים שמצווה עליו לשנוא אותו ואם יודע שרבו מאמינו כשנים מותר לומר לרבו.

שלושה אין להם מנוחה בחייהם: א. הרחמנים יותר מדאי. ב. הרתחנים. ג. אניני הדעת שאינם יכולים לסבול שום דבר מיאוס. ורב יוסף העיד על עצמו שהיו בו שלשת מידות אלו.

שלושה שונאים זה את זה: א. הכלבים. ב. התרנגולים. ג. ואומת ה'חברין', ויש אומרים אף הזונות, ויש אומרים אף תלמידי חכמים.

שלושה אוהבים זה את זה: א. הגרים. ב. העבדים. ג. העורבים. ארבעה אין דעת הבריות סובלים: א. דל גאה. ב. עשיר המכחיש. ג. זקן מנאף. ד. פרנס שנוהג שררה על הציבור, ואינו עוזרם בשעת דוחקם, ויש אומרים אף המגרש את אשתו פעמיים ומחזיר (ולתנא קמא - לפעמים נאלץ לעשות כן מחמת כתובתה הגדולה או מחמת בנים שיש לו ממנה).

חמשה דברים נוהגים הכנענים משום שכך ציוה להם אביהם 'כנען': א. אוהבים זה את זה. ב. אוהבים את הגזל. ג. אוהבים את הזימה. ד. שונאים אדוניהם. ה. אינם מדברים אמת.

ששה דברים נאמרו בסוס: א. אוהב את הזנות. ב. אוהב את המלחמה. ג. רוחו גסה. ד. מואס את השינה. ה. אוכל הרבה. ו. מוציא קמעה, ויש אומרים אף מבקש להרוג בעליו במלחמה. שבעה מנוזדים לשמים: א. מי שאין לו אשה. ב. מי שיש לו אשה ואין לו בנים. ג. מי יש לו בנים ואין מגדלם לתלמוד תורה. ד. מי שאינו לובש תפילין. ה. מי שאין לו ציצית בבגדו. ו. מי שאין מזוזה בפתחו. ז. המונע מנעלים מרגליו, ויש אומרים אף מי שאינו יושב בחבורה של מצווה.

אין שואלים בבעלי אוב ובחוזים בכוכבים, ונלמד מקרא 'תמים תהיה עם ה' אלוקיך', שצריך להיות בטוח בהשם בכל הקורות הבאות עליו.

היודע בחבירו שגדול ממנו אפילו בדבר אחד חייב לנהוג בו כבוד.

משנה . מזגו לו כוס שני הבן שואל מה נשתנה, ואם אין בו דעת אביו מלמדו, ואם אינו חכם אשתו שואלת אותו, ואפילו שני תלמידי חכמים שיודעים בהלכות הפסח שואלים זה לזה, ואם לאו הוא שואל לעצמו.

'מתחיל בגנות' - לרב היינו 'מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו', ולשמואל 'עבדים היינו'. ומסיים בשבח.

דף קט"ז - עמוד ב'

משנה . רבן גמליאל היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח - שלא פירש טעמן - לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה, ומרור.

בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, ומשום כך צריך לומר 'ואותנו הוציא משם'.

צריך לומר לפיכך אנחנו חייבים להודות וכו' ונאמר לפניו הללויה. ומתחיל לומר הלל לפני הסעודה, לבית שמאי עד 'אם הבנים שמחה', ולבית הלל עד 'חלמיש למעינו מים'.

בברכת 'אשר גאלנו' - לרבי טרפון אינו חותם בברכה, כשאר ברכת הפירות והמצוות, שכולה הודאה היא. ולרבי עקיבא חותם בברכת 'גאל ישראל' משום שמוסיף בה דברי ריצוי ובקשה (כן ה' אלוקינו יגיענו למועדים וכו').

צריך להגביה את המצה כשאומר 'מצה זו', ואת המרור כשאומר 'מרור זה' כדי להראות למסובים ותחבב המצה בעיניהם. אבל שני תבשילים לא יגביה, שאינו יכול לומר 'פסח זה', ועוד שנראה כמקדיש פסח ואוכלו בחוץ.

לרב אחא בר יעקב סומא פטור באמירת ההגדה (גם לסובר שחייב בשאר המצוות מדאורייתא), שנאמר 'בעבור זה', ולומדים בגזירה שווה מ'בננו זה' שמשמע שיכירוהו בראיית העין. ולרב ששת ורב יוסף חייב, שלא קיבלו גזירה שווה זו

יש אומרים שמצה בזמן הזה מדרבנן (ראה מחלוקת להלן ק"כ), ולשיטתו גם אמירת ההגדה היא מדרבנן.

דף קי"ז . יום ה' פרשת ויקרא - ה' ניסן תשפ"א

דף קי"ז - עמוד א'

הללויה, כסיה, ידידיה - לרב חסדא תיבה אחת היא ואין "יה" קדוש, ונסתפקו לשיטתו בתיבת 'מרחביה'. ולשיטת רב כסיה ומרחביה תיבה אחת הם, אבל ידידי-ה והללוי-ה קודש. ולרבה רק תיבת מרחביה היא חול.

עשרה מאמרות של שבח נאמר ספר תהילים - בניצוח, בניגון, במשכיל, במזמור שיר, באשרי, בתהילה, בתפילה, בהודאה, בהללויה. והללו-יה גדול מכולם, שכולל שם ושבח בבת אחת (לסוברים שהוא קודש).

הלל - נביאים תקנו לישראל שיאמרוהו על כל פרק ופרק, וכשנגאלים מכל צרה שלא תבוא עליהם. לרבי יוסי בשם רבי אלעזר בנו משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים, ולחבריו דוד אמרו.

כל המזמורים הפותחים בתפילה בספר תהילים דוד אמרם, שנאמר 'כלו תפלות דוד בן ישי', אל תקרי 'כלו' אלא 'כל אלו'.

כל שירות ותשבחות שאמר דוד בספר תהילים - לר"א כנגד עצמו אמרם, לרבי יהושע כנגד ציבור אמרם. ולחכמים, האמורות בלשון יחיד כנגד עצמו, והאמורות בלשון רבים כנגד ציבור.

כל מקום שנאמר 'ניצוח וניגון' - למנצח בנגינות - מדבר על העתיד לבא, 'משכיל' על ידי מתורגמן, 'לדוד מזמור' ששרתה עליו שכינה ואחר כך אמר שירה, 'מזמור לדוד' שאמר שירה ואחר כך שרתה עליו שכינה.

אין שכינה שורה לא מתוך עצלות ועצבות או שחוק וקלות ראש או דברים בטלים, אלא מתוך שמחה של מצוה, כגון על ידי שירה ומנגן.

קודם שפותח הרב בדבר הלכה ישמח את תלמידיו, כרבה

שתי אכילות של מצוה שאכלם ביחד - יש אומרים שטעם האכילה של מצוה האחת מבטל את המצוה השני, ולהלל אין מצוות מבטלות זו את זו. ודווקא בשתי מצוות מדאורייתא ושניהם שווים, אבל אם מצוה אחת מדאורייתא והשני מדרבנן, המצוה מדרבנן מבטלת את טעם המצוה מדאורייתא.

כריכת פסח מצה ומרור יחד בזמן שבית המקדש היה קיים - להלל לא יצא אלא אם כורכם ואוכלם ביחד, שנאמר 'על מצות ומרורים יאכלוהו'. אבל חבריו סוברים שיוצא ידי חובתו גם כשאוכל כל אחד בפני עצמו, ולסובר שמצוות מבטלות זו את זו אם כורכם ביחד לא יצא ידי חובתו.

כריכת מצה ומרור יחד בזמן הזה שמצה דאורייתא ומרור דרבנן - להלל אוכל מצה בפני עצמו, כדי שלא יבטל המרור מדרבנן טעם מצה מדאורייתא, ולאחר מכן אוכל מצה ומרור יחד, שאין טעם המצה מבטל טעם המרור, שמצווה לאוכלם ביחד ושניהם של מצוה. ולחכמים אוכל מצה בפני עצמו ומרור בפני עצמו, אבל לא יאכל מצה ומרור ביחד, שכבר יצא ידי חובת מצה ואכילה השניה רשות היא ומבטלת טעם המרור מדרבנן. ולהלכה חוששים לדעת שניהם, ולפיכך אוכל מצה לבד ומרור לבד, וחוזר ואוכלם ביחד זכר למקדש כהלל.

דף קט"ז - עמוד ב'

כל שטיבולו במשקה צריך נטילת ידיים, שהידיים שניות הם ומטמא את המשקים להיות תחילה לטמא את האוכלים.

כשטובלים החזרת בחרוסת יש אומרים שצריך לשקע את כולו בתוכו, כדי לבטל את הארס שבו (ומטעם זה צריך ליטול ידיו קודם), ויש אומרים שאין צריך לשקע את כולו בתוכו, שהארס מת מכוח הריח של החרוסת (ומה שצריך ליטול את ידיו קודם, הוא משום שחוששים שמא ישקע את כולו).

לא ישהה את המרור כשהוא שקוע בתוך החרוסת, כדי שלא לבטל מרירותו.

נטל ידיו לטיבול ראשון צריך ליטול ידיו לטיבול שני - יש אומרים דווקא בשאר ימות השנה, לפי שאין הטיבול קבע וחוששים שמא הסיח דעתו. ויש אומרים דווקא בליל פסח, שצריך לומר הגדה והלל ביניהם, וחוששים שמא הסיח דעתו ונגע בשום דבר טיגוף.

בלע מצה ולא לעסה יצא, שבכלל אכילה היא. בלע מרור לא יצא, שהמרור צריך למרר את פיו של האוכל. בלע שניהם יחד, ידי מצה יצא ידי מרור לא יצא. כרכן בסיב הגדל סביב הדקל ובלען לא יצא, לפי שלא היה בפיו ממש.

מצה ומרור וחרוסת - יש אומרים שצריך שיהיה לפני כל אחד ואחד (כשיש שולחן לפני כל אחד ואחד), ויש אומרים רק לפני מי שאומר הגדה, וכן הלכה. ולדברי הכל אין עוקרים את השולחן רק לפני מי שאומר הגדה.

עוקרים את השולחן ומגביהים את הקערה, כדי שיכירו התינוקות וישאלו.

דף קט"ז . יום ד' פרשת ויקרא - ד' ניסן תשפ"א

דף קט"ז - עמוד א'

מצה נקרא 'לחם עוני' - א. לפי שעונין עליו דברים הרבה, ב. שדרכו של עני בפרוסה, ואף כאן מברך על אכילת מצה על פרוסה. ג. דרכו של עני שהוא מסיק ואשתו אופה, וגם במצה עושים כן כדי שלא תחמיץ.

חרוסת - לתנא קמא אינו מצוה, ומטבילים בו משום שרף החזרת שיש בו ארס, ולרבי אלעזר בן רבי צדוק הוא מצוה, זכר לתפוח או זכר לטיט, ולפיכך צריך לערב בו דבר שיש בו חומץ זכר לתפוח, וצריך לעשותו עב זכר לטיט.

מי שחלה מארס של חזרת יאכל צנון, מארס של צנון יאכל כרתי, מארס של כרתי ישתה מים חמים, ומרפא גם לארס של כל הירקות.

שהיה פותח ב'מילתא דבדיחותא', ולאחר מכן ישב באימה. ויש אומרים שהרב ילמד מתוך שמחה, והתלמיד ישב באימה.

אם הולך לישון מתוך שמחה, רואה חלום טוב.

ישראל אמרו 'לא לנו', ורוח הקודש משיבה להם 'למעני למעני אעשה'.

הללויה בספר תהילים שבין פרק לפרק - לרב חסדא הוא סוף הפרק, ולרבה בר רב הונא הוא תחילת הפרק. והכל מודים במזמור 'תהלת ה' וכו' ותאות רשעים תאבד' ו'שעומדים בבית ה' שהללויה שלאחריהם תחילת פרק הוא. ויש אומרים גם של 'נחל בדרך ישתה' ו'ראשית חכמה יראת ה'.

דף קי"ז - עמוד ב'

ברכת 'גאל ישראל' שלאחר קריאת שמע ושל הגדה של פסח נאמר בהודאה על גאולת ישראל שהיה, וברכת 'גואל ישראל' שבתפלת שמונה עשרה היא תפילה על העתיד. 'אשר קדשנו במצוותיו' שאומרים בקידוש הודאה היא על העבר, ו'קדשנו במצוותיך' בקשה היא.

צריך להזכיר יציאת מצרים בקידוש היום, ולומדים זאת מגזירה שווה שנאמר 'למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים', ונאמר בקידוש 'זכור את יום השבת'. וכן בקידוש של יום טוב שלומדים במה מצינו משבת.

'ועשיתי לך - לדוד - שם גדול כשם הגדולים' - כאברהם יצחק ויעקב - זהו שמבקשים בברכת הפטרה על מלכות בית דוד (מגן דוד), אבל בתפילה מבקשים 'מצמיח קרן ישועה'.

נוסח חתימת הברכה בשבת - לסבי דפומבדיתא בין בקידוש בין בתפלה מקדש השבת, שקדושת השבת 'קביעא וקיימא' משת ימי בראשית ואינה תלוי בקידוש החודש, אבל ביום טוב שקדושתו תלוי בקידוש החודש אומרים מקדש ישראל והזמנים. לשיטת רבא, בתפילה אומר 'מקדש ישראל' בין בשבת ובין ביום טוב משום כבוד רבים, ובקידוש שעיקר אמירתו אינו ברבים, בשבת אומר מקדש השבת, וביום טוב אומר מקדש ישראל והזמנים.

משנה . מזגו לו כוס שלישי אומר עליו ברכת המזון, ולא משום שברכת המזון טעונה כוס, אלא שחכמים תיקנו ארבע כוסות, וראוי לעשות מצוה בכל אחת מהם.

בין שני כוסות ראשונים לשני אחרונים אם רצה לשתות ישתה, וכן בין ראשון לשני, אבל בין שלישי לרביעי לא ישתה כדי שלא ישתכר.

דף קי"ח . יום ו' פרשת ויקרא ו' ניסן תשפ"א

דף קי"ח - עמוד א'

כוס רביעי גומר עליו את ההלל ואומר עליו ברכת השיר - לרב יהודה היינו יהללך וגו' וגומרים בו מלך מהולל בתשבחות, ולרבי יוחנן אומרים גם נשמת כל חי בכלל ברכת השיר ומברכים לאחריו.

אומרים הלל הגדול על כוס רביעי. ויש אומרים שאומר 'ה' רועי לא אחסר'. והלל הגדול - לרבי יהודה הוא מ'הודו' עד 'על נהרות בבל' (ולא עד בכלל), ולרב אחא בר יעקב מ'כי יעקב בחר לו יה' עד 'על נהרות בבל'. ולמה נקרא הלל הגדול, מפני שהקב"ה יושב ברומו של עולם (שנאמר 'הודו לאל השמים) ומחלק מזונות לכל בריה (שנאמר 'נותן לחם לכל בשר'), והוא דבר גדול.

עשרים וששה 'כי לעולם חסדו' שנאמר במזמור הודו לה', הם כנגד עשרים וששה דורות שקדמו למתן תורה שהקדוש ברוך הוא זן אותם בחסדו.

פירוש הכתוב 'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו', הודו לה' על החסד שגובה את חובתו של אדם בטובה שהשפיע לו, שמפסיד את ממונו ומכפר על גופו.

קשים מזונותיו של אדם - א. כפליים כילודה, ב. יותר מן הגאולה, שהגאולה על ידי מלאך ומזונות על ידי הקדוש ברוך הוא, ג. כקריעת ים סוף, שנס גדול עושה השם למי שנתן לו מזונות כקריעת ים סוף. ונפקא מיניה לבקש רחמים

בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאדם 'קוץ ודרדר תצמיח לך' זלגו עיניו דמעות, אמר אני וחמורי נאכל באבוס אחד, כיון שאמר לו 'בזעת אפיך תאכל לחם' נתקררה דעתו. אמר ריש לקיש אשרינו אם עמדנו בראשונה (כפי שהיה קודם החטא), ועם כל זה עדיין אנו אוכלים

ירקות השדה בלי לטרוח כבראשונה.

קשים נקביו של אדם כשהוא עצור, כיום המיתה וכקריעת ים סוף. כל המבזה את המועדות ועושה מלאכה בחולו של מועד, כאילו עובד עבודה זרה.

כל המספר או מקבל לשון הרע, וכן המעיד עדות שקר בחבירו, ראוי להשליכו לכלבים.

בכל פרק ופרק או כשנגאלים מצרה אומרים הלל (הרגיל) ולא הלל הגדול אפילו שהוא משובח יותר:

יש אומרים משום שיש בו חמשה דברים - יציאת מצרים, קריעת ים סוף, מתן תורה, תחיית המתים, חבלו של משיח (לא לנו' זו שעבוד מלכויות ויש אומרים מלחמת גוג ומגוג).

יש אומרים משום שיש בו מילוט נפשות של צדיקים מגיהנום (אנה ה' מלטה נפשי).

יש אומרים משום שיש בו ירידתן של חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש (לא לנו אמר חנניה, כי לשמן תן כבוד אמר מישאל, על חסדך ועל אמתך אמר עזריה), ועלייתן ממנו (הללו את ה' כל גויים אמר חנניה, שבחוהו כל האומים אמר מישאל, כי גבר עלינו חסדו אמר עזריה).

ואמת ה' לעולם, נאמר

יש אומרים על ידי חנניה מישאל ועזריה בעלייתן מכבשן האש.

יש אומרים גבריאל אמרו, שרצה להציל את אברהם אבינו ולצנן את כבשן האש, והקדוש ברוך הוא רצה להצילו בעצמו, והבטיחו שיציל את חנניה מישאל ועזריה מבני בניו מכבשן האש, וכשרצה שר הברד לצנן את הכבשן ולהצילם, אמר לו גבריאל אין גבורתו של השם ששר המים יכבה אותו אלא שר של אש, אקררו מבפנים ואקדיח מבחוץ לשרוף את הזורקים אותם, באותה שעה פתח ואמר 'ואמת ה' לעולם'.

יש אומרים דגים שבים אמרוהו, שבשעה שאמר הקב"ה לשר של הים לפלוט את המצריים ליבשה ולהראות לישראל שמתו, אמר כלום יש עבד (הדגים) שרבו נותן לו מתנה (בשר המצרים) וחוזר ונוטל ממנו, והבטיח להחזיר להם תשע מאות רכב של סיסרא תחת שש מאות רכב של פרעה, והעמיד לו נחל קישון לערב. וכשבא סיסרא להילחם עם ישראל, הוציא השם את הכוכבים ממסילותם ונתחממו, וירדו להתקרר בנחל קישון והשליכם נחל קישון לים, באותה שעה פתחו דגים ואמרו 'ואמת ה' לעולם'.

דף קי"ח - עמוד ב'

'מושיבי עקרת הבית' אמרה כנסת ישראל (הזקנים והחשובים שבהם) לפני הקדוש ברוך הוא, שמוני בניך (אלו שאינם חשובים כל כך) כחולדה זו הדרה בעיקרי הבתים מרוב חטאתם בגלות.

'אהבתי כי ישמע ה' אמרה כנסת ישראל, ריבוננו של עולם אימת אני אהובה לפניך בזמן שתשמע קול תחנוני.

'דלותי ולי יהושיע' אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, ריבוננו של עולם אף על פי שדלה אני במצוות, לך אני ולי נאה להושיע יותר מכל האומות, שהרי ישראל ייחדוך.

הללו את ה' כל גויים על הגבורות שהוא עושה עמהם, וכל שכן אנו כי גבר עלינו חסדו.

עתידה מצרים להביא דורון למלך המשיח, ויאמר לו השם קבל מהם לפי שהיו אכסניה לבני, וכן מכוש יקבל, אבל מרומי לא יקבל ויגער בהם, שכולם פה אחד להרע לישראל, ושוחטים ישראל כעגלים של הפקר, ומקבלים שוחד מישראל לעשות רצונם ואין מקיימים את דבריהם.

מי גרם לישראל שיתפזרו לבין האומות, קריבות שהיו חפצים בהם.

שלוש מאות ששים וחמש שזוקים היה בכרך גדול של רומי, וכל אחד ואחד היה בו שלש מאה ששים וחמש מגדלים, וכל מגדל היו בו שלש מאה וששים וחמש מעלות, וכל מעלה היו בו כדי לזון את כל העולם כולו.

והיה סחרה (של רומי) ואתננה קודש לה' לא יאצר (אוצרות של תירוש ויצהר) לא יחסן (גניזת כסף וזהב) כי ליושבים לפני ה' - כל אלו יהיו ללומדי תורה יש מפרשים למי שרגיל לשבת תמיד בישיבה ומכיר שם מקום חבירו, ויש מפרשים שמקבל בני חברו בישיבה. 'לשבעה ולמכסה עתיק' - יש מפרשים שמכסה סתרי תורה ויש מפרשים שמגלה טעמי תורה.

למנצח מזמור לדוד, זמר למי שמנצחים אותו - על ידי תפילה - והוא שמח בכך.

ידי אדם תחת כנפיהם - שידו של השם ברוך הוא פרוסה תחת כנפי החיות, כדי לקבל בעלי תשובה בסתר מפני מידת הדין שמקטרגת שלא לקבלם.

כל כסף וזהב שבעולם לקטו יוסף והביאו למצרים, וכשעלו ישראל משם העלוהו עמהם, והיה מונח עד רחבעם, בא שישק מלך מצרים ולקח מרחבעם, וזרח מלך כוש לקח משישק, ואסא נטלו מזרח ושלח להדרימון, וממנו לקחוהו בני עמון, ומהם לקח יהושפט והיה מונח עד אחז, ולקח ממנו סנחריב, וחזקיה נטלו מסנחריב והיה מונח עד צדקיה, ולקחו ממנו כשדיים, ומהם לקחוהו פרסיים, ולקחוהו מהם יוונים, ומהם לקחוהו רומיים, ועדיין מונח ברומי.

שלוש מטמוניות הטמין יוסף במצרים, אחת נתגלה לקרח, אחת לאנטונינוס, ואחת גנוזה לצדיקים לעתיד לבא.

עושר שמור לבעליו לרעתו זה עושרו של קרח, שעל ידי רוב ממונו נתגאה ונטרד מן העולם.

ואת כל היקום אשר ברגליהם זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו ומשמח את לבו.

אודך כי עניתני אמר דוד, **אבן מאסו** אמר ישי (על דוד שהיה צעיר מאחיו ורועה), **מאת ה'** אמרו אחיו, **זה היום** אמר שמואל (שסופם לשמוח בדוד שיושיעם מאויביהם), **אנא ה' הושיעה** אמרו אחיו (שיושיעם על ידי דוד), **אנא ה' הצליחה** אמר דוד (שיצליח במלכותו), **ברוך הבא** אמר ישי, **ברכנוכם** אמר שמואל (מברכים אנו את כולם), **אל ה'** אמרו כולם, **אסרו חג'** אמר שמואל, **קלי אתה** אמר דוד, **אלקי ארוממך** אמרו כולם. **דף קי"ט - עמוד ב'**

מקום שנהגו לכפול כל פסוק שבהלל כופל, מקום שנהגו לפשוט יפשוט, הכל כמנהג המדינה. רבי היה כופל מ'ברוך הבא', ורבי אלעזר בן פרטא היה כופל מ'אודך', משום כבוד ישי ושמואל דוד ואחיו.

ברכה על ההלל - לפניו מצוה לברך, שכל המצוות מברך עליהם עובר לעשייתו. לאחריו הכל כמנהג המדינה.

עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק, לאחר שאוכלים ושותים יתנו לאברהם אבינו כוס של ברכה ולא ירצה לפי שיצא ממנו ישמעאל, וגם יצחק לא יברך לפי שיצא ממנו עשיו, וכן יעקב שנשא שתי אחיות, וכן משה שלא זכה להיכנס לארץ ישראל אפילו במותו, וכן יהושע שלא זכה לבן. אבל דוד יאמר אני אברך ולי נאה לברך, שנאמר 'כוס ישועות אשא'.

משנה . **אין מפטירין אחר הפסח אפיקומין** - לרב שלא יעקור מחבורה לחבורה לאכול שום דבר, גזירה שמא יבא לאכול את הפסח בשני מקומות, לשמואל ורבי יוחנן שלא יאכל שום דבר גם בחבורתו לאחר שאכל את הפסח.

אין אוכלים שום דבר לאחר מצת חובה שאוכלים באחרונה, שלא לשכוח את טעמה.

מצה בזמן הזה - לרבא הוא מדאורייתא, שנאמר 'בערב תאכלו מצות', אבל מרור הוא מדרבנן שהוקש לפסח, שנאמר 'על מצות ומרורים יאכלוהו'. לרב אחא בר יעקב גם אכילת מצה מדרבנן מהיקש זה, והפסוק 'בערב תאכלו מצות' מלמד על טמא ומי שהיה בדרך רחוקה, שחייבים באכילת מצה אפילו שפטורים מקרבן פסח.

אכילת מצה היא חובה רק בליל ראשון, בזמן שבית המקדש קיים מהפסוק 'על מצות ומרורים יאכלוהו', ובזמן הזה מהפסוק 'בערב תאכלו מצות (כשיטת רבא)', אבל בשאר ימי הפסח רשות היא - אף על פי שנאמר 'שבעת ימים תאכל מצות' - לפי שיום השביעי יצא מכלל החיוב שנאמר 'ששת ימים', ומלמד על הכלל כולו - כל ימי הפסח - שאין בהם חיוב לאכול מצה.

דף קכ"ב - עמוד ב'
משנה . ישנו מקצת מבני החבורה - לתנא קמא יאכלו, אבל אם

ישנו כולם לא יאכלו מדרבנן, לפי שהסיחו דעתם מלאכול עוד ונראה כאוכל את הפסח בשני מקומות. והוא הדין במצה באחרונה בזמן הזה שהוא זכר לפסח. ולרבי יוסי אם נתנמנו מקצתם יאכלו, ואם נרדמו לא יאכלו. ומה נחשב למתנמנם? שקוראים לו ועונה כן או לא, ואפילו שאינו יכול להשיב סברא.

הפסח לאחר חצות לרבי אלעזר בן עזריה מטמא את הידיים מדרבנן לפי שהוא נותר, ולרבי עקיבא אינו נותר עד הבוקר.

הפסח נאכל לרבי אלעזר בן עזריה עד חצות, שנאמר 'ואכלו את הבשר בלילה הזה', ולומדים בגזירה שווה ממה שנאמר 'ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה' שהוא בחצות. ולרבי עקיבא אוכל עד עלות השחר, שנאמר 'בחזיון' עד שעה שנחפזו לצאת, והיינו בבוקר.

אכל מצה בזמן הזה לאחר חצות לרבי אלעזר בן עזריה לא יצא ידי חובתו, משום שאכילת מצה בלילה הראשון הוקש לפסח.

פיגול מטמא את הידיים מדרבנן, כדי למנוע את הכהנים החשודים לפגל בכוונה, כדי להפסיד את הבעלים, ויאמרו שוגגים היינו.

הנותר מטמא את הידיים מדרבנן, כדי שלא יתעצלו הכהנים והישראלים באכילת הקרבן.

שיעור בשר המטמא את הידיים בפיגול ונותר - נחלקו רב הונא ורב חסדא אם בכזית, וכשיעור איסור אכילת פיגול ונותר, או בכביצה, שהוא שיעור טומאת אוכלים.

כל הקרבנות זורקים דמם מרחוק שתי מתנות שהן ארבע על קרנות המזבח, חוץ מחטאת שמתנותיה ניתנות באצבע על הקרנות. **ודם פסח** - במתנה אחת ניתן, ולרבי ישמעאל ורבי עקיבא נותנים מתנה זו בשפיכה בנחת קרוב למזבח (שעומד על היסוד וניתן), ולרבי יוסי בזריקה כנגד היסוד.

בירך על אכילת החגיגה (בא"י וכו' לאכול הזבח), לא נפטר מלברך על אכילת הפסח (בא"י וכו' לאכול הפסח), כיון שחגיגה בזריקה ופסח דווקא בשפיכה ואין זריקה כשירה בו אף בדיעבד, ולכן לא מהני ברכה של קרבן שדמו בזריקה.

בירך על אכילת הפסח, לרבי ישמעאל נפטר מברכה על החגיגה, כיון שסובר שהניתנין בזריקה [כגון חגיגה] שנתן דמן בשפיכה יצא, ולרבי עקיבא לא נפטר מלברך על החגיגה, כיון שסובר שהניתנין בזריקה אינו יוצא אם נתנן בשפיכה.

בפדיון הבן, האב מברך שתי ברכות 'על פדיון הבן' ו'שהחיינו', ואין הכהן מברך 'שהחיינו' על ההנאה שבאה לידו.

משנה . באחד באדר מכריזים שיביאו מחצית השקל, והיו מקדימים להכריז מאז כדי שיביאוהו ישראל עד אחד בניסן.

באחד באדר מכריזים שיעקרו הכלאים, כיון שמאז הצמחים ניכרים.

ביום ט"ו באדר קורים את המגילה בכרכים, ועושים כל צרכי הרבים, ומתקנים את הדרכים והרחובות (בשביל עולי הרגלים והגולים לערי מקלט), ואת המקוואות, ומציינים הקברים בסידי כדי שיפרשו מהם כהנים ועושי טהרות.

תורמים את הלשכה מן השקלים החדשים באחד בניסן, או משום כמו תרומת שקלים הראשונה שהיה ביום שהוקם המשכן שהוא בראש חודש ניסן, או משום שכתוב 'זאת עולת חודש בחדשו

לחדשי השנה, ודורשים: 'חודש' - חדש והבא קרבן מתרומה חדשה, 'בחדשו' - שתורמים בחודש אחד עבור כל השנה, 'לחדשי' בא לגזירה שווה ראשון הוא לכם לחדשי השנה' ללמד שהוא חודש ניסן.

בשנה מעוברת מכריזים על השקלים ועל הכלאים באדר שני, שאם יכריזו באדר ראשון חוששים שיסמכו על כך שיש עוד הרבה זמן, ומתוך כך לא יביאו גם בזמן. ולגבי כלאים - באדר ראשון עדיין אין הצמחים ניכרים. (ולכן שנינו במשנה שקורין את המגילה בכרכים בט"ו, כדי ללמדנו שדין משמיעים על השקלים ושאר דברים הנעשים בט"ו באדר, כדין המגילה, שכשם שבשנה מעוברת קורין אותה בשני, הוא הדין לשאר דברים. גמרא להלן ע"ב).

לדעת חזקיה בבבל מכריזים על השקלים מתחילת החורף, כדי שיהיה להם שהות להביא שקליהם עד ראש חודש ניסן. אבל עולא חולק, שגם בני בבל מביאים מראש חודש אדר ואילך, ולא היה להם חלק בתרומה של אחד ניסן אלא בשתי תרומות הבאות, כדלהלן.

בשלשה פרקים בשנה תורמים את הלשכה, בפרוס (ט"ו יום קודם הפסח, בפרוס העצרת, ובפרוס החג. והטעם שחילקו התרומה לשלש פעמים: לעולא - כיון שהתרומה נעשה רק לאלו שהגיעו כבר שקליהם, לכן חילקו התרומה כדי שגם למאחרים להביא שקליהם יהיה חלק. אך לדעת חזקיה כל השקלים מכל המקומות היו צריכים להיות בכלל התרומה של אחד בניסן, כדי שיהיה לכל ישראל חלק בקרבנות הציבור מאחד בניסן, ולכן המקומות הרחוקים הקדימו לשלוח שקליהם, ומה שחילקו התרומה לשלש פעמים הוא כדי לעשות פרסום שכל אחד מישראל יש לו חלק בקרבנות ציבור.

דף ב' - עמוד ב'

כמה גדול כוחו של יצר הרע, שבנדבת המשכן כתוב 'כל נדיב לב', ובנדבת העגל כתוב 'ויתפרקו כל העם', בקבלת התורה כתוב 'ויצא משה את העם' ובמרגלים כתוב 'ותקרבון אלי כולכם', בשירת הים כתוב 'אז ישיר משה' ורק אחר כך נתעוררו בני ישראל לשר, ובמרגלים כתוב 'ותשא כל העדה', ועוד שכל השחתה היו עושים בהשכמה.

ישראל כשנתבעים זהב - לעגל נותנים, וכשנתבעים זהב למשכן גם נותנים, יש אומרים שאי אפשר לעמוד על דעתם, ויש אומרים שנתנו זהב למשכן כדי לכפר על מעשה העגל.

שלש תרומות נאמרו בפרשת תרומה וכי תשא, תרומה למשכן, ותרומה לקורבנות מה שירצו יביאו ואף על פי כן יד כולם שווה בקרבנות, ותרומת אדנים כל אחד נותן רק מחצית השקל.

בן כרך שזמן קריאתו בט"ו שקרא בי"ד באקראי יצא ידי חובת קריאת המגילה, ואין צריך לחזור ולקרוא את המגילה בט"ו, אבל לכתחילה לא יעשה כן, ולכן במקום שנהגו לקרוא אותה בשני הימים מחמת שהוא ספק כרך, לא אומרים שיקראו רק בי"ד, שהרי עוקר זמן כרכים.

כל המצוות הנהוגות באדר שני, לרבי שמעון בן גמליאל אין נוהגות באדר ראשון, חוץ מאיסור הספד ותענית שנוהג גם באדר ראשון, ונחלקו אמוראים אם הלכה כדבריו, ודורשים כן ברבים, או רק נהגו כדבריו ואין דורשים כך אלא רק מורים כן ליחיד הבא לשאול.

כתיבת זמן אדר ראשון ושני בשטרות - לרבי מאיר בראשון כותבים אדר ראשון ובשני אדר סתם, ולרבי יהודה בראשון כותבים אדר סתם, ובשני כותבים אדר שני.

דף ג' . יום ד' פרשת צו - י"א ניסן תשפ"א

דף ג' - עמוד א'

צרכי הרבים שעושים בט"ו אדר - דנים דיני ממונות ונפשות ודיני מכות, פודים ערכין וחרמים והקדשות, משקים את הסוטה, שורפים את הפרה, עורפים עגלה ערופה, רוצעים עבד עברי, מטהרים מצורע, ומפרקים את המנעל מעל בורות המים. [והיינו לפי הגירסא שלפנינו, אך בתקלין חדתין מבואר שכל זה הובא לעניין צרכי הרבים הנעשים בחול המועד, כדלהלן].

בחולו של מועד מותר לעשות צרכי הרבים (הג"ה), ומפרקים המנעל מעל הדפוס - שאינו מעשה אומן, אך אין מחזירים אותו שלזה צריך אומן. ומשקין בית השלחים. ומציינים על הקברות - אם ירדו גשמים ושטפו הציון שעשו בט"ו באדר, ויוצאים על הכלאים -

בשנה שאיחרו הזרעים לצמוח ולא היו ניכרים באדר. **מציינים את הקברות**, נלמד מהפסוק 'טמא טמא יקרא' - שתהא הטומאה קוראה לך בפיא ואומרת לך פרוש, או מהפסוק 'ובנה אצלו ציון'.

מציינים על רובע קב עצמות אדם, כיון שמטמאים באוהל אף על פי שנתעכל הבשר. וכן מציינים על הגולגולת ועל השדרה - אף על פי שהם רק עצם אחד, כיון שמטמאים באוהל.

מציינים על אבן קבועה ולא על אבן המתגלגלת, שמא תתגלגל האבן למקום אחר, ויסברו ששם הוא מקום הטומאה ויטמאו טהרות שלא כדין.

מציינים סמוך לקבר ולא על הקבר עצמו, שאם יהיה הציון על הקבר אינו מרגיש בו עד שבא על הציון ויטמאו טהרות, ואף על פי כן המאהיל על אבן יחידה שיש עליה ציון - טמא, שתולים שציין על הקבר עצמו, אבל אם היו שתי אבנים מצוינות - המאהיל עליהם טהור, ורק ביניהם טמא, שתולים שציינו שני צידי הקבר, ואם היה חרוש ביניהם סימן הוא שאין שם קבר, ותולים שיש קבר תחת כל אבן.

אין מציינים על קבר של בשר, אף שעד שנתעכל הבשר עד שיש בו פחות מכזית הרי הוא מטמא באוהל, מוטב שיטעו עד שיתעכל הבשר, ולא יתקלקלו בו לעולם לטמאות טהרות שלא כדין.

משנה . בראשונה היו שליחי בית דין עוקרים הכלאים ומשליכים לפניהם, והיו שמחים בעלי השדות שתי שמחות: א. שהיו מנכשים שדותיהם, ב. שהיו נהנים מן הכלאים שמשליכים לפני בהמתם. משרבו עוברי עבירה היו משליכים הכלאים על הדרכים, ועדיין היו שמחים שהיו מנכשים שדותיהם, התקינו שיהיו מפקירים כל השדה כולה.

הפקר בית דין הפקר לכל דבר, גם לענין פטור מעשרות.

אין מעברים את השנה בשביעית, שלא להאריך איסור שביעית (וכן מפני שלא ימצאו להביא העומר שתי הלחם). ומשהתיר רבי להביא ירק ותבואה מחוץ לארץ - מעברים גם בשביעית.

אין מעברים את השנה במוצאי שביעית, שלא להרבות באיסור חדש, ואם עיברוה הרי זו מעוברת מדאורייתא, שמן התורה צריך שיהא חודש האביב בניסן. וכל זה שהיו השנים כתיקונם והיה התבואה ממחרת להתבשל והיה כבר ראוי לאכול מן החדש, אבל כשלא היו השנים כתיקונם מעברים גם מוצאי שביעית.

גדיש שהגדישוהו על שיבולי לקט שלא ליקטו עניים - כל השיבולים הנוגעות בארץ הרי הם של עניים שספק לקט הן, ופטורים מן המעשר לפי בית שמאי הסוברים הפקר לעניים הוי הפקר, ולרבי יוסי גם בית הלל מודים שפטורים, כיון שחכמים קנסוהו והפקירוהו, והפקר בית דין הפקר.

דף ג' - עמוד ב'

משנה . בט"ו באדר שולחנות של חלפנים היו יושבים במדינה [יש אומרים שהיינו ירושלים, ויש אומרים בכל ערי ישראל חוץ לירושלים], ובכ"ה באדר ישבו במקדש [לפירוש א' היינו מקדש ממש, ולפירוש ב' היינו ירושלים].

בכ"ה אדר התחילו למשכן את החייבים לשקול שעדיין לא שקלו, ואלו הם החייבים: לויים [ושלא כסובר שפטורים, שדרש שרק העוברים על הפקודים חייבים], ישראלים, גרים, עבדים משוחררים.

כהנים: לתנא קמא ורבי יוחנן בן זכאי - חייבים במחצית השקל, שכתוב 'זה יתנו' - 'זה' בגימטריא י"ב, והיינו י"ב שבטים [אלא שהכהנים טענו שפטורים, מפני שאם יהיה להם חלק בעומר ושתי הלחם יהא דינם כליל כמנחת כהן]. אבל אין ממשכנים אותם, מפני דרכי שלום. לרבי יהודה בשם בן בוכרי פטורים מן הדין, ואף על פי כן אם שוקלים אינם חוטאים, ואין אומרים שנעשה על ידי זה קרבן יחיד, משום שמוסרים אותם לציבור לגמרי.

'כל העובר על הפקודים' נחלקו רבי יהודה ורבי נחמיה, אם היינו כל שעברו בים, וכהנים בכלל, וכדעת תנא קמא ורבי יוחנן בן זכאי, או הם שעברו לפני משה כדי למנותם, אבל כהנים ולויים לא עברו לפני משה אלא הוא הלך לפתחיהם ומנה אותם, ואינם בכלל חיוב מחצית השקל.

משנה . נשים פטורות ממחצית השקל, שנאמר 'ונתנו איש כופר

יותר משאר הנכסים - הם עיקר הירושה והולכים אחר רוב. **חלקו את הנכסים ולא את הבהמות** - חייבים בקלובן שנתבטל תפוסת הבית, וחייבים במעשר בהמה, שכלפי הבהמות עדיין שם ירושה עליהם.

דמי הקלבונוט: לרבי מאיר - נכנסו בכלל תרומת הלשכה, וכשיטתו (ד') (שהוא מעיקר חיוב מחצית השקל. לרבי אלעזר - נפלו לנדבה, לרבי שמעון שזורי - עושים מהם ריקוע זהב ציפוי לבית קודש הקדשים. לבן עזאי - לשכר השולחנים, ויש אומרים - להוצאות הדרכים של השולחנים להביא השקלים למקדש.

פרק שני - מצרפין שקלים

משנה . בני העיר יכולים להחליף שקליהם למטבע זהב כדי להקל מעליהם משאוי הדרך, אבל אין יכולים להחליפם במרגליות ושאר שוה כסף, שמא יזולו.

כשם שהיו תיבות כעין שופרות במקדש כך היו בכל העיירות, אך שופרות שבעיירות היו רק לשקלים של שנה הבאה, אבל מי שלא שקל בשנה שעברה צריך להביאם לבית המקדש.

בני העיר ששלחו שקליהם ונגנבו או נאבדו מיד השליח קודם שנתרמה תרומת הלשכה - אם הוא שומר חנם נשבע לבני העיר, ובני העיר חוזרים ושוקלים. ואם הוא שומר שכר חייב באחריותם. ואם נגנבו בלסטים מזויין או אבדו באונס כגון שטבעה ספינתו בים נשבע ונפטר.

נתרמה תרומת הלשכה ואחר כך נגנבו או אבדו - נשבע השליח לגזברים, והיינו דווקא לסובר שתורמים על הגבוי ועל העתיד לגבות, שלשיטתו נכנסו השקלים לרשות הקדש, אבל לסובר שאין תורמים עליהם, דינו כאבד קודם תרומה.

שבועת שליח על השקלים, לרבי אלעזר היינו דווקא לרבי שמעון הסובר שקדשים שחייב באחריותם כנכסיו הם, אבל לחכמים אין נשבעים על ההקדשות [והקשו עליו משבועה לגזברים], ולרבי יוחנן גם לחכמים נשבעים מן התקנה - שלא יזלזלו השומרים בשמירת הקדש.

דף ה' - עמוד ב'

הפריש שקלו ואבד תחת ידו, לרבי יוחנן חייב באחריות מעיקר הדין [שני פירושים בתקלין חדתיך אם דווקא שנאבד קודם שנתרמה תרומה, או אף אם אבד אחר שנתרמה], לריש לקיש מעיקר הדין הרי הוא ברשות גבוה ופטור, אך אם נאבד קודם שנתרמה תרומה חייב באחריותו משום תקנה כדי שיהיו הבעלים נזהרים בשמירתם.

נגנבו או נאבדו מיד השליח קודם תרומה, ונשבע לבני העיר, וחזרו ושקלו, ונמצאו השקלים הראשונים או שהחזירו הגנבים - אלו ואלו שקלים ואין עולים להם לשנה הבאה, הראשונים נופלים לתקלין חדתיך והשניים לתקלין עתיקין, ונחלקו אמוראים אם ראשונים היינו אותם ששלחו תחילה או אותם שהגיעו ליד הגזבר תחילה.

משנה . הנותן שקל לחבירו לשקול בשבילו ושקלו עבור עצמו: אם נתרמה התרומה - לתנא דמתניתין מעל, כיון שתורמים על העתיד לבוא, ונמצא שכבר היה ברשות הקדש, ודווקא לרבי שמעון הסובר שהמספק את הקרבנות מקבל מעותיו מיד ונעשה השקל קדשי מזבח, אבל לתנא דברייתא הסובר שלא שילמו למספק מיד - לא מעל רק כשקרב הקרבן, לפי שאין מעילה אלא כשמוציא מן ההקדש לחולין.

שליח מעל כששקל לעצמו, היינו במסויים, שאם לא כן הרי הוא נשקל לשם בעליו האמיתיים. ואין אומרים שמא השקל לשיריים נפל ולא הקריבו ממנו קרבן, או משום שהמשנה כרבי מאיר הסובר שמועלים בשיריים, או גם לחכמים אם דחפו לתוך הקופה בשעת התרומה כדרכם של בית רבן גמליאל.

שליח שמעל חייב קרבן מעילה, אף שמצוות לאו ליהנות ניתנו, משום שנהנה במה שהציל עצמו שלא ימשכנהו בית דין. השוקל שקלו מן ההקדש ונתרמה התרומה וקרבה הבהמה - מעל (אך קודם ההקרבה לא מעל גם לרבי שמעון הנ"ל, עיין תקלין חדתיך להסבר הדבר).

השוקל שקלו ממעות מעשר שני ושביעית אין קדושה חל עליו, שכל שהוא כבר קדוש אין קדושה אחרת חל עליו, ולכן צריך לחלל קדושת המעשר שני והשביעית על מעות חולין, ושוב חל על השקל ששקל דין מחצית השקל.

נפשו' - איש ולא אשה, ואם שקלו מקבלים מידם, ובלבד שימסרו לציבור לגמרי, והוא הדין עבדים, שדינם כאשה. **קטנים פטורים ממצחית השקל, ואם שקלו מקבלים מידם. וכל קטן שהתחיל אביו לשקול עבורו, שוב אינו פוסק. ומשהביא שתי שערות תובעים אותו - שנעשה בר חיובא מדרבנן, אבל אין ממשכנים אותו עד שהוא בן עשרים שאז חייב מדאורייתא.**

דף ד' . יום ה' פרשת צו"ב ניסן תשפ"א

דף ד' - עמוד א'

משנה . נכרי - אין מקבלים ממנו מחצית השקל, וכן קרבנות חובה, ואין מקבלים ממנו אלא נדרים ונדבות למזבח.

כותים - אין מקבלים מהם מחצית השקל, כמו שנאמר בעזרא 'לא לכם' וגו'. ויש אומרים שמה ששינו שאין מקבלים קרבנות חובה נשנה גם עליהם, שהמשנה סוברת כרבי שכותים דינם כעובדי כוכבים, ויש אומרים שלא שינו זאת אלא על עובדי כוכבים, אבל כותים דינם כישראל, כדעת רבי שמעון בן גמליאל, ומקבלים מהם כל הקרבנות.

אין מקבלים קרבנות ממומרים, שנתמעטו מהאמור 'מכם', ו'אדם' בא לרבות שמקבלים קרבנות מן הגרים.

אין מקבלים מתנות מעובדי כוכבים לתחילת בנין הבית המקדש, בין דבר מסוים ובין דבר שאינו מסוים. ולחזק את הבית - לרבי יוחנן מקבלים מהם דבר שאינו מסוים, אבל דבר מסוים אין מקבלים מהם, שגנאי הוא, לריש לקיש אף דבר שאינו מסוים אין מקבלים מהם. אך דווקא כשנותן לבדק הבית אין מקבלים ממנו, אך אם באים מאליהם, כגון שמביא נסכים שמוותרם לבדק הבית, וכן ערכים וחרמים, מקבלים הדמים לבדק הבית.

דף ד' - עמוד ב'

חיוב קלבונוט - לרבי מאיר מוטל על כל מי שנותן מחצית השקל, כדי שלא יגרע מחצי שקל שבימי משה, ולחכמים חייב בזה רק כשנותן שקל שלם ומקבל עודף חצי שקל, שמוסיף קלבונוט לשכר החילוף.

הפטורים מלשקול כגון נשים ועבדים וקטנים, אם שקלו פטורים מקלבונוט.

השוקל שקל שלם עבור מי שפטור ממצחית השקל ומקבל חצי שקל עודף - פטור מקלבונוט, שהרי הם פטורים, וכבר הוסיף ריווח להקדש, ולכן אין צריך ליתן שכר הפריטה.

שיעורו של קלבונוט: לרבי מאיר - מעה כסף, לחכמים - חצי מעה.

נתן שקל שלם עבורו ועבור חבירו: לתנא קמא חייב בקלבונוט אחד, שהרי אילו נתנו כל אחד לבדו היו צריכים להחליף, ולרבי מאיר חייב שתי קולבונוט, א. שגם אילו נתן מחצית השקל היה חייב בקלבונוט, ב. עבור החילוף כנ"ל.

הנותן סלע ונוטל עודף שקל חייב בשתי קולבונוט, לרב אלעזר היינו לרבי מאיר, אבל לחכמים חייב רק קלבונוט אחד, ולרב היינו לחכמים, ולרבי מאיר חייב שלש קולבונוט.

השוקל שקל בשביל עני וכדומה - פטור מקלבונוט, כיון שלא היה נותן בעצמו, וכבר הרוויח להקדש. אבל אם מלווה - חייב בקלבונוט.

אחים שותפים שלא חילקו הנכסים ביניהם - חייבים במעשר בהמה, שתפוסת הבית אינה כשותפות, וכשהם שוקלים ביחד שקל שלם - פטורים מן הקלבונוט. חלקו וחזרו ונשתתפו - פטורים ממעשר בהמה, שנאמר 'פטר שגר בהמה אשר יהיה לך' - לך' ולא של שותפות. ואז חייבים בקלבונוט.

אחים שחלקו גדיים נגד תישיים ותישיים נגד גדיים - לרבי אלעזר נקרא חלוקה המבטל תפוסת הבית, כיון שחילקו על פי שומת דמים, והרי זה כאילו כל אחד לקח מן השוק, ולכן כשחזרו ונשתתפו יש עליהם שם שותפות. אבל חילקו תישיים נגד תישיים וגדיים נגד גדיים כסדר חלוקת ירושה, עדיין שם יורשים עליהם, וכשחזרו ונשתתפו חזרה תפוסת הבית למקומה. ולרבי יוחנן גם גדיים נגד גדיים כלקוחות הם, וכשחזרו ונשתתפו דינם כשותפים ופטורים ממעשר בהמה.

דף ה' . יום ו' פרשת צו"ב ניסן תשפ"א

דף ה' - עמוד א'

חלקו אחים רק את הבהמות שירשו ולא שאר נכסים, וחזרו ונשתתפו - פטורים ממעשר בהמה כדין שותפים (כנ"ל ד'), ופטורים מקלבונוט, משום ששוקלים מתפוסת הבית. אך אם הבהמות שוות